

ТРАВМОВАНА УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ШЛЯХИ ЗЦІЛЕННЯ І РОЗВИТКУ

*Круглий стіл Інституту соціальної та політичної психології НАПН України
до Всеукраїнського фестивалю науки, (Київ – Львів, 22 травня 2025 р.)*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7133>

СУШИЙ

Олена Володимирівна

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач відділу психології
мас і спільнот Інституту
соціальної та політичної
психології Національної
академії педагогічних наук
України,
м. Київ, Україна

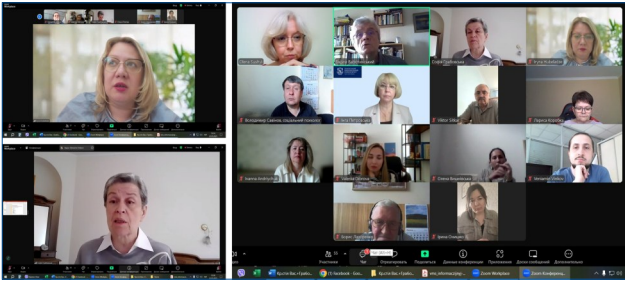
Анотація. 22 травня 2025 р. в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України відбувся круглий стіл «Травмована українська ідентичність: шляхи зцілення і розвитку», організований у межах Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України на 2024–2026 рр. Захід продовжив багаторічну співпрацю між ІСПП НАПН України та кафедрою психології Львівського національного університету імені Івана Франка та став платформою для наукового діалогу щодо підтримки української ідентичності в умовах війни та повоєнної відбудови. Участь у заході взяли дослідники, студенти, аспіранти з різних освітніх і наукових установ, що засвідчило широку зацікавленість і високий рівень міжінституційної взаємодії.

Ключові слова: українська ідентичність; колективна травма; війна; повоєнна відбудова.

Наприкінці травня 2025 р. в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України відбувся круглий стіл «Травмована українська ідентичність: шляхи зцілення і розвитку». Захід став продовженням багаторічної традиції плідної співпраці між науковцями відділу психології мас і спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України та кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка. Ця ініціатива, з огляду на спільні дослідницькі інтереси, прагнення до обміну науковими ідеями та зміцнення міжінституційного партнерства, покликана слугувати платформою для науково-методичного супроводу інноваційних проєктів, пілотних досліджень і педагогічних експериментів, що впроваджуються в сучасну освітню та соціально-психологічну практику в межах Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2024–2025 роки (Національна академія педагогічних наук України, 2024).

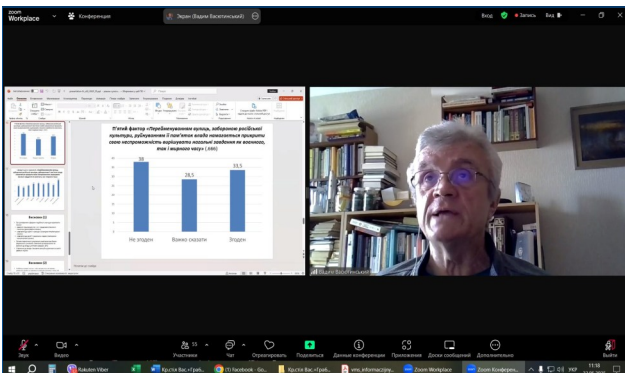
Третій рік поспіль учасники з обох наукових осередків збираються, щоб обмінятися думками, представити результати досліджень і напрацювати спільне бачення напрямів підтримки української ідентичності у воєнний та повоєнний час. Цьогоріч до заходу доєдналися працівники, студенти, аспіранти обох установ, а також Західноукраїнського національного університету, Київського національного університету культури і мистецтв, члени Асоціації політичних психологів України, інші зацікавлені особи (Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2025a; 2025b; 2025c).

З вітальним словом до учасників круглого столу звернулись в.о. заступника директора з наукової роботи Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, старший дослідник Ірина Губеладзе; декан філософського факультету ЛНУ імені Івана Франка,

доктор педагогічних наук, професор *Олена Квас*; завідувач кафедри психології ЛНУ імені Івана Франка, доктор психологічних наук, професор *Софія Грабовська*; завідувач відділу психології мас і спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, доктор наук з державного управління, доцент *Олена Сушій*.

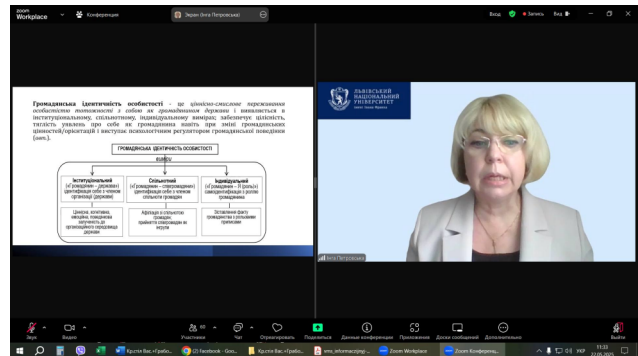
Загальний тон і змістове спрямування круглому столу задав виступ доктора психологічних наук, професора, головного наукового співробітника відділу психології мас і спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України *Вадима Васютинського* «Русифікована ідентичність: Як і в чому вбачають українці свою подібність до росіян?». У своєму виступі В. Васютинський представив результати політико-

семантичного дослідження масової політичної свідомості, здійсненого колективом відділу психології мас і спільнот (Вадим Васютинський, Ірина Губеладзе, Олена Сушій, Лариса Коробка, Веніамін Вінков, Валерія Діброва) у межах науково-дослідної роботи «Соціально-психологічні засоби дерусифікації українських ідентичностей у різних сферах суспільного життя», за результатами якого оцінювались уявлення громадян про ступінь і зміст русифікації свідомості та поведінки українців. Зокрема, було виділено три пари найбільш пов'язаних між собою ознак: взаємини мешканців міст і сіл та взаємини представників різних поколінь (демографічні ознаки); ставлення до освіти і до культури (культурно-інтелектуальні ознаки); ставлення до релігії і до соціальних мереж (ментально-комунікативні ознаки), а та-

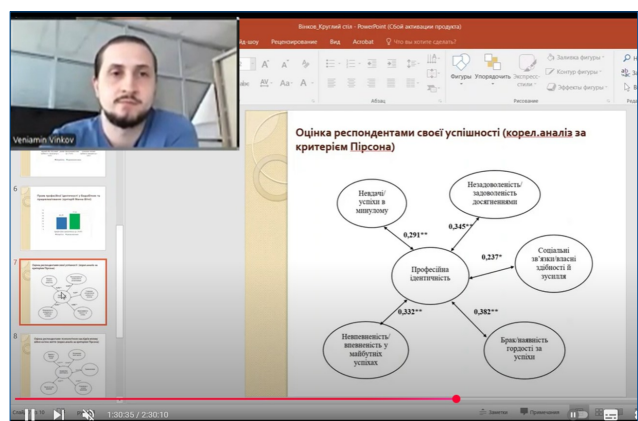
кож встановлено основні відмінності у ставленні до українсько-російсько-радянських цінностей, до В. Зеленського та загалом до влади, ринкових реформ, ВПО.

Виступ доктора психологічних наук, професора, професора кафедри психології ЛНУ імені Івана Франка *Інги Петровської* «Громадянська ідентичність українців: тенденції змін під впливом війни» було присвячено питанню зрілості та типів громадянської ідентичності українців. У

виступі було представлено результати емпіричного дослідження, яке було проведено у двох хвилях: у грудні 2021 р. (до початку повномасштабного вторгнення росії в Україну) та у квітні 2025 р. Це дало змогу простежити динаміку змін громадянської ідентичності під впливом війни та виявити її складний, суперечливий вплив на формування громадянської ідентичності українців.

У своєму виступі на тему «Професійна ідентичність в умовах війни та її роль у подоланні травматичного досвіду» кандидат психологічних наук, науковий співробітник відділу психології мас і спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України *Веніамін Вінков* представив результати опитування, що висвітлює роль професійної ідентичності у долаті травматичного досвіду в умовах війни. Зокрема, результати дослідження засвідчили, що респонденти з вираженою професійною ідентичністю, попри погір-

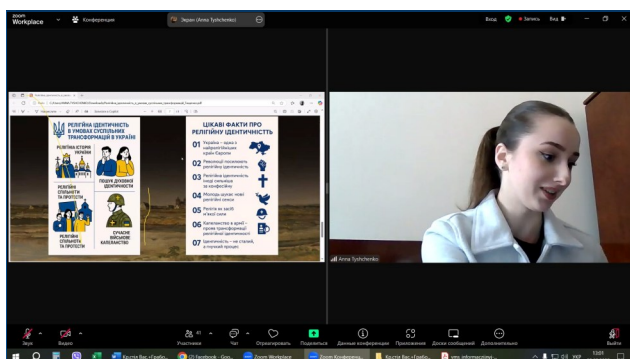
шення життя, підвищення тривожності, набутий травматичний досвід, відчуття себе заручниками обставин тощо, проявляють гнучкість у власній поведінці під впливом обставин щодо власної безпеки, здатні до переоцінки своїх переконань, демонструють впевненість у тому, що здатні знайти нову роботу, та не втрачають оптимізм щодо свого майбутнього.

Доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи ЗУНУ *Нігора Хазратова* присвятила свій виступ проблемі «Травми і зцілення громадянської ідентичності українців у контексті взаємодії з державами у 2022-2025 рр.», в якому докладно проаналізу-

вала багатосторонні та неоднозначні впливи на українську громадянську ідентичність з боку держави – агресора; держави – громадянства; держав – партнерів; держави – диригента світового порядку. Ці впливи можуть бути як травматичними, так і сприятливими для розвитку громадянської ідентичності; вони не лише становлять виклик, а й здатні допомогти людині усвідомити себе як громадянина своєї держави, визначити власні інтереси, цінності, права та обов'язки.

У виступі магістра психології ЛНУ імені Івана Франка *Анни Тищенко* «Релігійна ідентичність в умовах суспільних трансформацій» було розкрито значення релігійної ідентичності як динамічного процесу, що формує внутрішнє «Я» особистос-

ті, сприяє моральному розвитку та допомагає долати екзистенційні кризи. Авторка акцентувала на ролі релігії як ресурсу зцілення, самопізнання й відкритості в умовах зовнішніх та внутрішніх викликів.

Запитання до доповідачів та обговорення виступів переросли в загальну дискусію про зміст і динаміку українських ідентичностей під впливом воєнно-політичних подій, про труднощі ціннісних переорієнтацій у сучасних умовах, про можливості і засоби надання психологічної допомоги потерпілим особам.

Вимушена технічна перерва в перебігу круглого столу, спричинена зухвалим кібер-втручанням недоброзичливців із-за поребрика, не зменшила творчого ентузіазму учасників, а навпаки, заохотила до ще активнішого обговорення наявних проблем та визначення перспектив ефективної науково-психологічної діяльності у відповідній царині.

Підсумовуючи, варто наголосити, що круглий стіл «Травмована українська ідентичність: шляхи зцілення і розвитку» став важливим кроком у системному осмисленні глибоких трансформацій, які переживає українське суспільство в умовах війни. Подія не лише актуалізувала проблематику української ідентичності, а й окреслила шляхи її дослідження та підтримки в науковій і практичній площині. Учасники заходу висловили спільну готовність продовжувати співпрацю, поглиблювати міжінституційне партнерство, розвивати спільні дослідницькі ініціативи та шукати відповіді на нові виклики, що постають перед українською ідентичністю в умовах війни та повоєнний час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. (2025a). *Травмована українська ідентичність: шляхи зцілення і розвитку* [Відеозапис круглого столу]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Avt2DJGViyE>

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. (2025b). *Травмована українська ідентичність: шляхи зцілення і розвитку* [Публікація у Facebook з інформацією та «скріншотограмою»]. Facebook. <https://www.facebook.com/ispp.org.ua/posts/pfbid0P73HWWm2yAiPNmjH5uUWzBdCu8QjG-fagdKh8MGCrWzXdx2NceZZNGc1BQoY3uNfI>

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. (2025c). *Пост-реліз: круглий стіл «Травмована українська ідентичність: шляхи зцілення і розвитку» (22 травня 2025 р.)*. <https://ispp.org.ua/2025/05/26/post-reliz-kruglyj-stil-travmovana-ukraiinska-identychnist-shlyahy-zczilennya-i-rozvytku-22-travnya-2025-r/>

Національна академія педагогічних наук України. (2024). *Програма спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2024-2026 рр.* https://naps.gov.ua/uploads/files/sod/2024/mon-naps_2024-2026.pdf

TRAUMATIZED UKRAINIAN IDENTITY: WAYS TO HEALING AND DEVELOPMENT

Round table of the Institute for Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine for the All-Ukrainian Science Festival, (Kyiv–Lviv, May 22, 2025)

Olena Sushyi

DSc in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Mass and Community Psychology of the Institute for Social and Political Psychology of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *On May 22, 2025, the Institute for Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (ISPP NAES of Ukraine) hosted a round table titled “Traumatized Ukrainian Identity: Ways to Healing and Development”. The event was organized as part of the Joint Action Program of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Educational Sciences of Ukraine for 2024–2026. The round table continues the long-standing collaboration between the ISPP NAES of Ukraine and the Department of Psychology at Ivan Franko National University of Lviv. It served as a platform for a scientific dialogue on supporting Ukrainian identity amidst war and post-war recovery. The event brought together researchers, students, and doctoral candidates from various educational and research institutions, highlighting broad interest and a high level of inter-institutional cooperation.*

Keywords: *Ukrainian identity; collective trauma; war; post-war recovery.*

Дата публікації: 14 червня 2025 р.